

Rozdil třetí.

Nauka o daních.

Část prvá všeobecná.

§ 1. Pojem a účel daní.

Daně jsou berně, jež veřejná moc ukládá na povinné osoby a předměty na účelem povšechného uhrazení výdajů hospodářství veřejných.

1. Účelem daně jest uhrazení povšechných výdajů státních (zemských atd.). Pojem povšechnosti úhrady stavi se tu proti speciálnosti úhrady, na níž spočívá obor poplatkový. Jest tedy daň, na rozdíl od poplatků, prostředkem k uhrazení těch výdajů, pro jejichž jednotlivé druhy není speciálního uhrazení příjmem po částech opatrovaným od těch, kdo právě k tomu druhu vydání xavdávají podnět vyvolávající jednání příslušných orgánů neb úradů. Spojmem daně v tomto smyslu není v odporu, ukládá li se nějaká daň xoláště na uhrazení

nákladů jednotlivé instituce státní (n. p. daň chudinská, školní přírůška a pod), což ihned vysvitne z následujícího sva-
hy.

Daň i poplatek jsou sice příjmy, jimiž se zapravu-
jí náklady veřejného hospodářství. Oba druhy jsou přispěvky,
domcené, tj. ukládané osobám veřejné moci podřízeným auto-
ritativně. Kdežto však mezi každým poplatkem, který zapravuji, a jednotlivou konkrétní činností určitého veřejného
orgánu, kterou vyvolávám, jest bezprostřední vztah, není
takového zvláštního vztahu mezi daň, již platím, a nějakým
určitým konkrétním výkonem veřejných orgánů. Daň
musím platiti, ať sám činnost jeho vyvolávám čili nie a
vyvolávám li ji, platím po případě též poplatek v tom po-
měru, jakým ji vyvolávám, daň však bez ohledu na míru
toho vyvolávání. Nejlépe si představiti lze ten rozdíl rov-
ním tzv. školské přírůšky (daně), kterou mesou všichni bez
rozdílu, posílají-li děti do školy čili nie, aby se uhradila
část povšechných nákladů veřejných s vydržováním škol
spojených, a školného, již platí pouze osoby děti do školy
posílající.

2. Nevadí se tu jako znak pojmu daňového, že
by to byla dávka veřejná, k níž jsou povinni jen poddaní

(právní příslušníci) státní ex titulo tohoto svého poměru. Neboť povinnost daňová vztahuje se na všechny účastníky toho kterého veřejného hospodářství, i když jsou cizinci. (Krom. níže všeobecnost daňovou).

3. Rovněž se tu nepovídá v definici nic o míře, jakou se ta dávka ukládá. To se vysvětluje následovně.

Kromě účelu ad 1. uvedeného, tj. povšechného uhrazení nákladů veřejnohospodářských, kterýchto účel nazvati lze ryze finančním účelem daní, sledáváme se ve skutečnosti se zvláštními účely, kterých stát dosíci chce buď

a) již samým zavedením jistých druhů daní
aneb aspoň

b) způsobem, jak rozvrhuje jisté daně na jednotlivce k nim povinné.

Předkem sluší tu uvésti některé daně proto ukládané, že stát jisté skutečnosti chce zameziti neb obmeziti (na př. obmeziti jisté přepychové konsumpce) aneb z důvodu mravnosti a zdravotní policie (piti lihovin). Rovněž náležejí sem jisté daně ukládané z příčin národohospodářských pro ochranu určitých odvětví výroby (ochranná cla). Tu tedy vůbec účel zavedení není opatřiti příjem, nýbrž docíliti jistý národohospodářský neb sociálněpolit.

tický účinek. Pokud se touto cestou přece docílí příjem, slouží arci povšechným účelům úhradovým a jest tedy daní. O míře toho zdanění (výši břemene, sazby) rozhodují zde vzpomínuté zvláštní účely.

Tinak má se věc při daních, při kterých nejde o zvláštní účel takový, nýbrž přímo o úhradní prostředek povšechný. Tu stává se pak otázka míry (břemene, sazby) podstatnou náležitostí. A tu lze říci, že daň s hlediska ryze finančního pojata jest dávkou veřejnou, jako povšechný prostředek úhradový autoritativně na povinné osoby a předměty ukládanou dle takových rozdělovacích klíčů, které za daných poměrů a dle názorů zákonodárství ovládačích vidí se býti spravedlivými. (Srovn. o spravedlnosti daňové.)

Časovými těmi názory vlastně souvisí, že nynější nauka více méně důrazně dává celému systému daňovému ižkol sociálněpolitický, tj. soustava daní ve státě má co do druhů, míry a efektívního rozvržení břemen tak býti upravena, aby daně bez újmy svého finančního ižkolu sloužily sároveň za prostředek k vyrovnání jistých majetkových nerovností. (Srovn. zásady o spravedlivém rozdělení daní). Odborným předmětem finanční vědy vlastně daně ad a řečené nejsou leda po své stránce

technické.

4. Konečně jest připomenouti, že daně nejsou jediným povšechným prostředkem úhradovým ani ne jediným řádným, nýbrž jen mezi oběma skupinami berní mají tento ráz. Jsouť povšechnými úhradovými prostředky finančních hospodářství mezi řádnými:

a přebytky správní (riziky podnikatelské) soukromohospodářských i veřejných podniků státních (zemských atd.), pokud tu takové jsou, při čemž arci, nejsou-li takové při podnicích veřejných, nýbrž dočasné deficity, může býti s hlediskem hospodářskopolitických správněno ubrání těchto deficitů z daňových příjmů.

b výnos daní všecken, kamž náleží i přebytky správní monopolů finančních.

Toto posléz řečené postavení daní jest podkladem tzv. finančněpolitických zásad daňových, o nichž bude níže řeč.

5. Při každé dani rozrňavati sluší její pramen a její předmět. Pramenem rozumí se onen soubor statků, ze kterého se daň skutečně platí, který tedy placením daně se zmenšuje. Naproti tomu předmětem daně rozumí se onen předmět neb ono faktum,

na základě kterého daň se ukládá, tedy prostě základ
vyměřovací. Při tom rozumí se pak jednotkou daňovou
ona jednotka váhy, míry nebo počtu, která při vymeření
daně se na základ bere a co se na jednotku ukládá,
jeť sazbou daňovou.

Základní principy daňové

§2. Pojem a přehled.

Tím vyrozumívají se maximy všeobecné, které vy-
plývají z nicholi daní ve finančním systému i z národ-
hospodářské jejich povahy, dále pak z ethických prin-
cipů, jež podle platných názorův ovládají poměr stá-
tu k jednotlivcům. Podle toho dělí se základní
principy daňové v tyto skupiny:

- I. zásady finančněpolitické,
- II. " národohospodářské,
- III. " spravedlivého rozdělení či zásady ethické.

Pro finanční praxi mají ony zásady, potud význam
důležitý, pokud jednak tvoří pro ni direktiv, dle něhož